

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

BÖLCSÉSZAkadémia

2018-2019

AZ ŐSZI SZEMESZTER ELŐADÁSAI

PÉCS, 2018

Az előadássorozatra az NTP-HHTDK-18-0014 azonosító számú,
A hazai Tudományos Diákköri műhelyek és rendezvényeik támogatása című
pályázat keretében kerül sor.

A program támogatói:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

A program szervezője:

- **GRÜLL TIBOR**, az Ókortörténeti Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára

A történelem mint propagandaeszköz a római császárkorban

■ Rezümé

A római történelemben gyökeres változások zajlottak le Iulius Caesar, majd Augustus fellépésével: a korábbi demokratikus-arisztokratikus köztársasági államforma – annak névleges érvényben tartása mellett – lépésről lépésre átalakult egyeduralommá. Hasonló forradalmi változások idején mindig felértékelődik a történelem szerepe, hiszen a mindenkori hatalom – Jan Assmann szavaival élve – „visszatekintve legitimálja, előretekintve megörökíti” önmagát. A szabad köztársaság (*res publica libera*) romjaiból megszülető principátus a propagandaeszközök széles skáláját vonultatta fel annak érdekében, hogy újfajta történelemszemléletét átültesse a tömegek gondolatvilágába. Ennek a zseniális elgondolásnak az volt a lényege, hogy elhitesse: a Iulius–Claudius nemzetség uralma nem egy tévút vagy kisiklás, hanem a római történelem tulajdonképpen értelme, célja, beteljesülése. A római császárok ennek érdekében alakították ki a Pierre Nora-i értelemben vett „emlékezethelyeiket”, melyekbe éppúgy beletartoztak a megreformált vallási ünnepek, mint a felújított vagy újonnan épített templomok, továbbá a császárokról elnevezet köztetek, amelyeken a római történelem nagyjainak (*summi viri*) galériája kapott helyet. Augustus forumán valamennyi ott szereplő nagyság valamilyen módon előképe volt annak a princepsnek, akiről Horatius is megénekelte, hogy „nincsen nála nagyobb az ég alatt”. A császárok még a pénzérmék ábrázolásait is hatékony propagandafegyverként használták, és kifejezték rajtuk keresztül sajátos történelemszemléletüket. De még az irodalmat is ennek a célnak szolgálatába állították: a „helyes fel fogást” képviselő írókat és költőket rögvest kanonizálták, míg a szabad köztársaságot visszasóvárgókra könyörtelen betiltás, koncepcióperek, börtön, vagy halál várt. A császárkorban hétköznapi jelenséggé vált a könyvégetés és a nemkívánatos személyek emlékezetének eltörlése (*damnatio memoriae*), és ez vonatkozik a történelemkönyvekre és az szerzőire is. Kis túlzással azt is mondhatnánk, hogy a római történelemből azt és úgy ismerjük, amit és ahogyan a Caesarral és Augustusszal kezdődő császárok azt jónak láttak.

■ Életrajz

Grüll Tibor (Sopron, 1964) egyetemi tanár, az MTA doktora, a PTE BTK TTI Ókortörténeti Tanszékének vezetője. Fő kutatási területe a császárkori Római Birodalom és annak tágabb értelemben vett története, amelybe beletartozik a történeti földrajz és ökológia, továbbá a gazdaság-, társadalom- és kultúrtörténet. Ugyancsak speciális kutatási területének számít a hellenisztikus és római kori zsidóság története. Hazai és külföldi kutatói ösztöndíjakkal több alkalommal is járt a jeruzsálemi Héber Egyetemen, a grazi Karl-Franzens-Egyetemen, az Oxford School of Archaeology-ban és az Ohio State University-n. Előadóként számos külföldi konferencián képviselte a hazai ókortudományt (Bamberg, Beersheva, Berlin, Bonn, Graz, Haifa, Jeruzsálem, Kolozsvár, Nyitra, Oxford, Petnica, Pula). Tagja az MTA Ókortörténeti Bizottságának és a MAB Hittudományi Bizottságának. Eddig több mint 150 tudományos közleménye és 11 könyve jelent meg, amelyek közül a három legjelentősebb: *A Római Birodalom gazdasága* (Gondolat, 2017); *Áruló vagy megmentő? Flavius Josephus élete és művei* (Kalligram, 2010); *Az utolsó birodalom: Az imperium Romanum természetrajza* (Typotex, 2007).

- **BENE KRISZTIÁN**, a Romanisztika Intézet és a Francia Tanszék vezetője

Hasznos ellenségek? A francia hadsereg magyar tagjai az első világháborúban

■ **Rezümé**

Franciaország történelme során számos alkalommal alkalmazott külföldieket hadserege soraiban, hogy saját állampolgárai életét kímélve hatékonyan tudja megvédeni érdekeit a harcmezőkön. Ez a hagyomány a mai napig fennáll a Francia Idegenlégió keretein belül, de a külföldi önkéntesek bevonására igazán nagy léptékben főként a világháborúk alatt került sor. Az első világháború éveitől több mint 40 000 külföldi önkéntes teljesített katonai szolgálatot a francia fegyveres erők kötelékében, akik hozzávetőlegesen 50 különböző nemzet soraiból kerültek ki. Döntő többségük az Idegenlégió valamelyik alakulatában harcolta végig a konfliktust Nyugat-Európa, a Balkán-félsziget, Észak-Afrika és Oroszország hadszínterein. A legnagyobb számban jelentkező elzász-lotaringiaiak, olaszok, oroszok, svájciak és belgák mellett közel 1500 osztrák–magyar állampolgár is volt az önkéntesek között. A kutatások alapján néhány százan a Magyar Királyság területéről származtak, a harcmezőn pedig hozzávetőlegesen félszázan áldozták közülük életüket Franciaország védelmében. Ezeknek az önkénteseknek az adatai a jelenleg is zajló centenáriumi megemlékezéseknek köszönhetően váltak kutathatóvá magyar történészek számára is a francia levéltárakban, részletes vizsgálatuk pedig számos korábban ismeretlen tény feltárására ad lehetőséget. Nem csupán létszámukról kaphatunk pontosab információkat, de alapvető adataikról is, mint név, születési hely és idő, a hadsereghez való csatlakozás helyszíne, rangfokozat és alakulat, esetenként pedig az elhalálozás helye és ideje. Mindezen részletek és a francia katonai alakulatok hadinaplóinak segítségével lehetővé válik az önkéntesek általános jellemzőinek megismerése és bemutatása, sőt szerencsés esetben egész életutak rekonstruálása is. Ennek illusztrálására néhány földrajzilag hozzánk közel álló, baranyai születésű önkéntesnek a francia hadsereg kötelékében teljesített szolgálatát is megkíséreljük közreadni. Az ő katonai szereplésük bemutatása remélhetőleg hozzájárul a száz évvel ezelőtti konfliktus és a két ország közti kapcsolatok jobb megismeréséhez.

■ Életrajz

Bene Krisztián (Pécs, 1980) 2005-ben francia-történelem szakon végzett a PTE BTK-n. 2006-ban Francia nyelvű társadalomtudományi és gazdasági szakfordító oklevelet szerzett. 2010-ben védte meg A francia fegyveres kollaboráció a második világháborúban című doktori értekezését summa cum laude minősítéssel védte meg a PTE Interdiszciplináris Doktori Iskolájában, amely munka 2012-ben Franciaországban francia nyelven is megjelent (*La collaboration militaire française dans la Seconde Guerre mondiale*. Éditions Codex, Talmont St. Hilaire, 2012), amely 2013-ban elnyerte a PTE Év Kiemelkedő Publikációja díját. 2014-ben elnyerte az Erdős Pál Fiatalkutatói Ösztöndíjat, amelynek támogatott időszaka során nyújtott teljesítményéért kiváló minősítésben, valamint 2015-ben Nemzeti Kiválósági Díjban részesült. 2015 szeptemberétől a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatói Ösztöndíjának támogatottja. 2015-ben elnyerte a MTA PAB fiatal kutatók részére létrehozott Tudományos Díját, 2016-ban pedig az Új Nemzeti Kiválóság Program Posztdoktori Ösztöndíját. 2005-től a PTE BTK Francia Tanszékének munkatársa, amelynek 2012 júniusától tanszékvezetője, 2017 szeptemberétől pedig egyetemi docense. Rendszeresen tart kurzusokat a Történettudományi Intézetben, valamint meghívott előadója számos külföldi egyetemnek. 2014 őszétől az MTA PAB II. Filozófia-, Történettudomány és Néprajztudományok Szakbizottságának titkára, 2015 elejétől a Magyar Hadtudományi Társaság Dél-Dunántúli Tagozatának elnöke, valamint 2015 szeptemberétől a Modernkori Oroszország, Szovjetunió Történelmi Kutatócsoport alelnöke. A Dialogue című franciaországi periodika sorozatszerkesztője, a Cahiers francophones d'Europe Centre-Orientale, az Újlatin filológia és a MOSZT Könyvek szerkesztőbizottságának tagja. Összesen száznál több publikációt jegyez. Elsődleges kutatási területe Franciaországi 20. századi történelme, ezen belül a francia fegyveres erők világháborúk alatti tevékenysége, valamint ehhez kapcsolódva a francia-magyar katonai kapcsolatok története.

- **MEKIS D. JÁNOS**, a Modern Magyar Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszék egyetemi docense

Az önéletírás-kutatás újabb perspektívái

■ Rezümé

Az irodalmi önéletrajzok több szempontból is érdekes olvasmányok. Betekintést nyújtanak a szerzők életébe, feltárva szakmai és személyes titkaikat. De a téma kutatója számára azért is figyelemre méltók, mert számos információt adnak az adott korszak kulturális viszonyainak és a nyelv- és művészeti alkotások poétikájának összefüggéseiről. Ez pedig nemcsak kultúratörténeti és alkalmazott esztétikai szempontból fontos, hanem általános, művészetelméleti szempontból is. Nem túlzás azt mondani, hogy az önéletírások betekintést nyújtanak magának az irodalomnak a működésébe. Olyan módon azonban, hogy tanulmányozásuk nemcsak elmélyíti ismereteinket, de szélesíti is a látókörünket, eltérítve a szépirodalom belső, zárt szemléletétől, s megnyitja az utat a szűkebben vett elit-művészetén kívüli szövegekhez (és képekhez), valamint a művészetén kívüli problémákhoz is. Az előadás sorra veszi azokat a tényezőket, amelyek a modern autobiográfia-kutatásban az utóbbi időben felmerültek: életrajz és önéletrajz, illetve tény és kitalálás viszonyát, kép és elbeszélés összefüggését, a női és férfi írás problémáját, a test, idősödés, betegség és megküzdés kérdéskörét, a traumák elbeszélhetőségének problémáját, a társadalmi hovatartozás és a kulturális identitás kérdéseit, kollektív és személyes viszonyát. Foglalkozik a vallomás, a tanúságtétel, az emlékirat, a napló, az esszé, valamint az önéletrajzi regény és a biofikció (azaz a regényes életrajz) műfaji kérdéseivel és hagyományaival, a profizmus és dilettantizmus viszonyával, továbbá líra és önéletrajz összefüggésével. Az előadás olyan, egymástól igencsak különböző stílusú és hitvallású írók önéletrajzi szövegeivel foglalkozik, mint Babits Mihály, Kaffka Margit, Kassák Lajos, Márai Sándor, Cs. Szabó László, Illyés Gyula, Szomory Dezső, Herczeg Ferenc, Szép Ernő, Nagy Lajos, Kosztolányiné Harnos Ilona, Török Sophie, Szabó Dezső, Nyirő József, Erdélyi József, Veres Péter, Kuncz Aladár, Pap Károly, Nemes Nagy Ágnes – azzal a nem titkolt céllal, hogy egy lehetséges, modern magyar önéletrajz-történet vázlatát nyújtsa.

■ Életrajz

Mekis D. János a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magyar-művészettudomány szakán végezte egyetemi tanulmányait. Doktori (PhD) fokozatát az ELTE-n, habilitált doktori címét a PTE-n szerezte meg. 1996-tól főállású oktató a PTE BTK Modern Magyar Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszékén; jelenleg az intézmény egyetemi docense. 1997-től 2009-ig tanszékvezető-helyettes, 2009-től 2017-ig tanszékvezető volt. Az Irodalomtudományi Doktori Iskola törzstagja. A 2014–2017-es ciklusban az MTA PAB I. számú, Nyelv- és Irodalomtudományok Szakbizottságának elnöke, 2016-ban a Pécsen megrendezett VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus főtitkára volt. Egyebek mellett a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Összehasonlító Irodalomtudományi Tagozatának (ICLA magyar tagszervezete) tagja, a Nemzetközi Magyarisztantudományi Társaság választmányi tagja. Kutatási területe a magyar irodalmi modernség és nemzetközi kontextusai, irodalomelmélet és irodalomtörténet viszonya, valamint az irodalmi autobiográfia. Számos tanulmány és könyvfejezet szerzője, könyvek és folyóiratszámok szerkesztője, tudományos konferenciák szervezője. Önálló kötetei: Az ön-életrajz mintázatai – a magyar irodalmi modernség hagyományában (2002); Vers és kontextus. A modern magyar líra mint irodalomtörténeti probléma (2014); Auctor ante portas. Személyes irodalom, epikai hagyomány (2015).

■ **LÁNG ANDRÁS**, a Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék egyetemi docense

A machiavellista manipulátor – egy fejlődési pszichopatológiai megközelítés

■ **Rezümé**

Az olasz reneszánsz filozófus Niccolò Machiavelli munkássága után az 1970-es években machiavellizmusnak nevezték el azt a személyiségkonstellációt, amelyre a manipulatív személyközi viszonyulás, a cinikus világlátás és a haszonelvű erkölcs jellemző. Az 1970-es éveket követően a machiavellista kifejezés az evolúciós pszichológia területén is felbukkan, ahol a machiavellista intelligencia komplex társas környezetben élő főemlősök azon képességét írja le, hogy képesek társaik megtévesztésére annak érdekében, hogy előnyhöz jussanak. Feltehetően ez utóbbi kutatási irány – és az evolúciós pszichológia térnyerésének – hatására a kutatások jelentős része a machiavellisták manipulatív, megtévesztő viselkedését fejlett elmeolvasó képességekre vezeti vissza. Eszerint a machiavellisták jobban teljesítenek mások szándékainak, vélekedéseinek felismerésében. Ugyanakkor a machiavellizmus kialakulásával, fejlődésével jóval kevesebb írás foglalkozik. Ilyen irányú kutatásainkból kiderült, hogy a machiavellisták az érzelmi elhanyagolást átélőkhöz hasonló gyermekkori tapasztalatokról, illetve a borderline személyiségzavarban szenvedő betegek működésmódjához hasonló személyiségműködésről számolnak be. Korábbi kutatásokból tudjuk, hogy mind a gyermekkori rossz bánásmód, mind pedig a borderline személyiségserveződés az elmeolvasó képesség hiányosságaival jár együtt. Az előadás a két eltérő megközelítés bemutatásán keresztül az alábbi kérdésekre keresi a választ? Mi is a manipuláció? Képesek lehetünk-e manipulatív módon viselkedni anélkül, hogy fogalmunk lenne arról, mi zajlik a másik ember fejében? Az előadás során bemutatott számos pécsi (és nemzetközi) kutatás nem csak arra ad lehetőséget, hogy a felvetett kérdések megválaszolásához közelebb jussunk, de bepillantást enged a pszichológiai vizsgálatok módszertani sokszínűségébe is.

■ Életrajz

Láng András (Szombathely, 1979) általános és középiskolai tanulmányait Sopronban végezte. Az érettségi évétől a Janus Pannonius Tudományegyetem pszichológia szakos hallgatója lett. Kitüntetéses pszichológusi oklevelét szintén ebben az intézményben – akkor már Pécsi Tudományegyetemen – vehette át 2003-ban. A diplomaszerezés évétől megmutatkozik pszichológusi pályájának sokoldalúsága. 2003 áprilisától a Lelki Egészségvédő és Gondozó Intézet pszichológusa, majd 2009-ben megszerzett szakvizsgája után klinikai szakpszichológusa. Szintén a 2003-as évben a PTE Pszichológia Doktori Iskola ösztöndíjas hallgatója lett. Kutatói érdeklődése már a szakdolgozatától kezdődően a felnőtt kötődés témájára irányult. Doktori képzése alatt is a felnőtt kötődést és elsősorban ennek klinikai vonatkozásait kutatja. Disszertációját 2011-ben védte meg; a disszertáció módosított formában *Kötődés és pszichoterápiás kapcsolat* címmel jelent meg az Animula Kiadó gondozásában. A fokozatszerzést követően érdeklődése homlokterébe elsősorban a machiavellizmus és a sötét személyiségjegyek fejlődési és klinikai aspektusainak vizsgálata került, jelenleg is elsősorban ezen a területen kutat. A témában számos hazai és nemzetközi publikációja született olyan rangos folyóiratokban, mint például a *Personality and Individual Differences* vagy a *Journal of Affective Disorders*. Témavezetőként doktori és graduális hallgatók munkáját irányítja, TDK-ra való felkészítő munkáját a Kar 2018-ban az *Év Mentora Díjjal* ismerte el. A Pszichológia Intézetben oktatói és kutatói munkája mellett különböző szervezési és vezetési feladatokat is ellát. 2010-től az Intézet beiskolázási ügyeiért felel, 2015-től intézetvezető-helyettes. Tagja a Magyar Családterápiás Egyesületnek, a *Europe's Journal of Psychology* szerkesztőbizottságának és a kétévente megrendezésre kerülő *Alps Adria Psychology Conference* állandó tudományos bizottságának.

- **MACZELKA CSABA**, az Angol Irodalom és Kultúra Tanszék egyetemi adjunktusa

**„A Paradicsom szép lehet, de Eldorádó ékeőbb.”
A kora újkori angol utópikus hagyomány és az angol regény**

- **Rezümé**

A címben kiemelt idézet egy középkori, bizonyos mértékig utópikusnak tekinthető angol költeményből származik, és azért választottam előadásom mottójának, mert az utópia egyik sokszor elhanyagolt vetületét is tükrözi. Az utópiákat, az ideális állam leírását közvetítő irodalmi műveket ugyanis a szakmunkák dominánsan inkább azok politikai tartalma felől olvassa, és a megírás módja, tulajdonképpen e szövegek irodalmisága sokáig kevesebb figyelmet kapott. Márpedig a címbéli idézetből is érződik talán, hogy az utópikus gondolkodás, az utópikus irodalom egyik kitüntetett jellemzője éppen az, hogy művelése során a fantáziánk végtelen lehetőségeket nyit meg: segítségével akár még a középkori világkép legideálisabb helyénél, a Paradicsomnál is ideálisabb (fiktív) világot teremthetünk. Előadásom ebből a középkori példából kiindulva tekinti át a 16–17. századi angol utópiákat, és mindenekelőtt arra a kérdésre keresi a választ, hogy a képzelőerő alkalmazása révén milyen mértékben járulhatott hozzá ez az egyre burjánzó szövegcsoporthoz az angol regény kialakulásához. Az előadás felépítésében az elsősegekre helyezem a hangsúlyt. Kezdem az első középkori angol verses, majd prózai előzményekkel, utána Sir Thomas More Utópiáját vizsgálom meg, amely először használja ezt az – akkor még pusztán egy kitalált ország nevéként funkcionáló, More által kitalált – szót. Ezt követően az első angol nyelvű irodalmi utalásokat, majd az első angol nyelvű imitációkat vizsgálom meg, és itt az angol dialógusirodalom bizonyos problémáira is kitérek. Ezt követően az első olyan utópiát vizsgálom meg, amelyben az utazás az olvasás metaforájaként jelenik meg, és amely már nyíltan színt vall önnön fiktív jellegéről. Mindeközben kiemelten figyelem a korabeli terminusok használatát, így logikus lesz innen az első olyan utópiához továbblépni, amely előszavában a „fiction” szót használja, és amely megjelenési körülményei miatt is különleges, hiszen az angol forradalom idején nyomtatták ki. A következő szöveg az első női utópiáíró utópikus románca lesz, melyben a korábbiaknál

részletesebb kifejtést kap nemcsak az utópia világteremtő ereje, de e teremtő erő korlátozottsága is. És innen már csak egy néhány évtizedes ugrás annak a két szövegnek a vizsgálata, melyeket gyakran az első angol regényekként emlegetnek. Az előadásban azt szeretném bemutatni, hogy Defoe és Swift nálunk is jól ismert művei ezernyi szállal kapcsolódnak az utópikus irodalmi hagyományhoz, így annak irodalmi szempontú vizsgálata nagyon is időszzerű. Amennyire az időkeret engedi, a magyar recepció néhány érdekességére is kitérek.

■ Életrajz

Maczelka Csaba (Makó, 1981) a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnáziumban szerzett érettségét, majd Szegeden, előbb a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán, később a Szegedi Tudományegyetemen tanult angol-magyar szakon, valamint a Művelődéstörténet speciális képzést is elvégezte. 2008 és 2011 között a szegedi Irodalomtudományi Doktori Iskola Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák programjában volt doktorandusz. 2014-ben megvédett doktori értekezésében az angol utópiák kora újkori történetét vizsgálta a paratextualitás és a dialógusforma kezelése szempontjából. Már Szegeden is tartott órákat, majd 2013-tól teljes állásban tanítani kezdett a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetem magyar tanszékén. 2015 februárjától a Pécsi Tudományegyetem Anglisztika Intézetében is, 2016 szeptemberétől pedig már csak ott tanít, jelenleg egyetemi adjunktus beosztásban. Kutatási tevékenysége során számos ösztöndíj támogatását élvezte: előbb Jedlik Ányos Doktorjelölti Ösztöndíjat, majd már a PTE oktatójaként az Új Nemzeti Kiválóság Program Posztdoktori Ösztöndíját nyerte el. A kétéves posztdoktori program keretében készítette el az Erdélyi Múzeum Egyesült kiadójánál megjelenés alatt álló monográfiáját, melynek címe: A kora újkori angol utópiák magyar története. A rendszeres hazai konferenciaszereplések mellett számos külföldi tudományos rendezvényen részt vett, elsősorban angol nyelvterületen. Magyar és angol nyelvű tanulmányai hazai és nemzetközi folyóiratokban jelentek meg, mellettük recenziókat, szak- és műfordításokat is publikált. A magyar monográfia elkészülte után jelenleg egy angol nyelvű, jelentősen átdolgozott változat összeállításán dolgozik. Fő kutatási területe a kora újkori angol és magyar művelődés- és irodalomtörténet, különös tekintettel a két nyelvterület közötti korabeli irodalmi-kulturális kapcsolatokra.

- **BALATONYI JUDIT**, a Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék egyetemi tanársegédje

Miért szeretünk másként és ugyanúgy? Kulturális antropológiai perspektívák a szerelem-kutatásban

■ Rezümé

Előadásomban a szerelem, a romantikus szerelem antropológiai szempontú megközelítésére vállalkozom: és elsősorban a szerelem univerzalitásának, illetve relativitásának kérdését járom körül. Vajon mennyire egyetemesek a szerelem definíciói? Mi alapján hozzuk meg a döntést, szerelmesek vagyunk? Ugyanazt érezzük a világ minden pontján, és ugyanúgy értelmezzük az érzéseinket, tapasztalatainkat? Ugyanúgy udvaroltak és ugyanúgy beszéltek-e a szerelemről ötven, száz évvel ezelőtt is, vagy a szerelmet az eltérő korokban különféleképpen kezelték? Milyen szerepe van a szerelem meghatározása, definíciója, besorolása során a minket körülvevő szociális hálónknak, közeli barátainknak, ismerőseinknek, családunknak, a társadalmunknak, kultúránknak, személyiségünknek? Mennyire befolyásolja a média vagy a popkultúra, hogy mit várunk el egy szerelmi kapcsolattól? Amellett érvelek, hogy a romantikus szerelem olyan univerzális, biológiailag meghatározott ösztön, késztetés, amelynek helyi szinten számos eltérő kulturális definíciója és értelmezése lehet. A szerelmet ünnepelhetik, magasztalhatják, vagy éppen bizonyos kulturális szokásokkal, társadalmi-gazdasági szabályokkal, intézményekkel el is némíthatják, elnyomhatják a bűvópatakként előtörő és a társadalmi kapcsolatokat összezavaró szerelmi szenvedélyt. Egyaránt lehet valami pozitív vagy éppen negatív dolog. Előadásomban egy romániai tájegység, Gyimes példáján kívánom bemutatni a romantikus szerelem helyi értelmezéseinek lassú átalakulását és változatosságát. Bemutatom, hogy milyen minták, nyilvános és privát közösségi diskurzusok, helyi és globálisabb hatások alapján formálódnak ezek a különféle szerelem-narratívák, továbbá, hogy milyen szerepük van a gyimesi társadalomban. Annyi bizonyos, hogy a vizsgált terepen a romantikus, szenvedélyes szerelmet csupán az elmúlt néhány évtized során kezdték el valamiféle pozitív dologként kezelni, és csak a 2000-es évektől lett alapja a párválasztásnak és a házasságkötésnek. Egészen az 1970-es, 1980-as évekig a szerelmet alapvetően felfogató dolognak

tartották és próbálták ellenőrzés alatt tartani. A közelmúlta és napjainkra is jellemző, hogy a szerelem viszonylag egyetemes „tünetei” (vágyakozás, erotikus fantáziák, megváltozott viselkedésformák, szívfájdalom stb.) mögött a kontextusok, körülmények függvényében az érintettek, illetve a szerelmesek mellett a közösség, a család, a barátok és az egyház mást-mást: tiszta, romantikus szerelemet, vagy éppen betegséget, esetleg szerelmi rontást, szerelmi mágiát feltételeznek.

■ Életrajz

Balatonyi Judit néprajzkutató, kulturális antropológus. Kutatási területei közé tartozik a rítuskutatás, a vallásantropológia; a társadalmi kapcsolatok vizsgálata; a romakutatás és az alkalmazott/kollaboratív antropológia. 2016-ban doktorált az Interdiszciplináris Doktori Iskola Néprajz – Kulturális Antropológia Programján. 2010/2011 óta oktat a PTE BTK Néprajz – Kulturális Antropológia, 2009 óta a Romológia és Nevelésszociológia Tanszékeken. Részt vett több hazai és nemzetközi romakutató és vallásetnológiai projektben: 2011 és 2013 között tudományos segédmunkatársi feladatokat látott el a Népi vallás, néphit, vallásos folklór elnevezésű OTKA projektben; 2013–2018 között a PTE BTK majd az MTA BTK Néprajztudományi Intézet égisze alatt működő „Kelet-Nyugat” Vallásetnológiai Kutatócsoport munkatársa volt; illetve 2013-ban és 2014-ben közreműködött a WE: Wor(l)ds with exclude – roma lakhatással foglalkozó projektben is. Egy monográfia szerzője, 2017-ben jelent meg A gyimesi lakodalmak: Közös kultúra és különböző identitások? című munkája a Balassi Kiadó gondozásában. 2018-ban a Magyar Néprajzi Társaság Jankó János díjában részesült.

- **GLIED VIKTOR**, a Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék egyetemi adjunktusa

Európa a feje tetején – Még egyszer a migrációs válságról

■ Rezümé

Már mindent tudunk a 2015-ben kezdődött migrációs válságról és annak következményeiről? Hányan vannak, kik ők, honnan jöttek és merre tartanak? Minden menekült migráns és minden migráns menekült? Potenciális terroristák, beilleszkedni képtelen tömegek, vagy egyszerűen olcsó és fiatal munkaerő? Gazdasági migránsok, akik elveszik előlünk a munkát? Háborús konfliktusok, esetleg a klímaváltozás és egyéb ökológiai okok miatt hagyják el otthonaikat? Mi lesz velük Európában, hol jutnak be a kontinensre és hol élnek? Tényleg a Soros György által támogatott szervezetek „telepítik be” őket? Sok-sok kérdés és rengeteg magyarázat, melyekről mindenkinek megvan a saját – titkolt, szégyellt vagy nyíltan vállalt – véleménye. Az előadás e rendkívül bonyolult, komplex kérdéskörre ad válaszokat. Nem foglal állást, hanem tényszerűen vizsgálja a vándorlást kiváltó okokat, a migrációs tendenciákat és a multikulturalizmus válságának politikai-társadalmi következményeit, továbbá a lehetséges jövőképet...

■ Életrajz

Glied Viktor, történész-politológus, a politikatudományok doktora. 2007 óta oktató a PTE BTK Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszékén, számos kutatási projekt résztvevője, vezetője. 2004 óta foglalkozik ököpolitikai és biztonságpolitikai kérdésekkel, a civil szektorral, környezetpolitikával, migrációval kapcsolatos kötetek írója és szerkesztője. 2008 óta kutatja a migráció – elsősorban Magyarországot és az Európai Uniót érintő – különböző aspektusait. 2015 és 2016 folyamán számos előadást tartott a migrációs válságról és annak lehetséges következményeiről Magyarországon és külföldön egyaránt. Budapesten első kézből szerzett információt annak politikai hatásairól, fórumokon, beszélgetéseken, vitákon képviselte a problémakör objektív és szakmai megközelítését. Kutatásait és személyes tapasztalatait magyar és angol nyelvű tanulmányokban, cikkekben összegezte. Mások véleményét tiszteletben tartja, szakmai melléfogásait elismerte, a „műsorváltozás” jogát fenntartja.

- **KÉRI KATALIN**, a Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára

Levelek a háremből. Egy angol hölgy 18. századi törökországi útja

■ **Rezümé**

A hétköznapok történetének kutatása során érdekes forráscsoportot jelentenek a magánlevelek, amelyek szerzői saját, szubjektív élethelyzeteik leírása kapcsán ábrázolták környezetük jelenségeit, történéseit. Mindez kiemelt érdeklődésre tarthat számot akkor, ha a levél írója különös, számára szokatlan és idegen világba csöppen, hiszen így családtagjainak, barátainak írt sorai szinte útleírásként is olvashatóak. Az előadás Lady Mary Wortley Montagu levelezésére támaszkodva mutatja be a 18. elejének török női háremeit, női fürdőkultúráját. Montagu, a törökországi angol nagykövet feleségeként a 18. század elején csaknem ezer olyan levelet írt, amelyekben beszámolt európai és ázsiai élményeiről. Episztolái közül azok, amelyek 1717/1718-ban születtek, bepillantást nyújtanak a muszlim nők életébe, és – a sok korábbi fantáziaszülte, torzító útleírás után – segítségükkel sok érdekes információ nyerhető az előkelő török asszonyok mindennapjairól. Európaiként Lady Montagu tulajdonképpen először nyert betekintést a háremek és női fürdők világába, amelyek leírásakor a saját problémái (himlő miatti bőrhibák, honvágy, női mozgástér hiánya, luxus utáni vágy stb.) is mind tükröződnek a leveleiből. Művelt, széles látókörű, jó ízléssel bíró, a szépre fogékony, az új dolgokra nyitott hölgyként ment Törökországba, ahol a nyelvi akadályok, az eltérő szokások és a kulturális-vallási különbségek ellenére képes volt beilleszkedni a számára csupa meglepetéssel szolgáló hétköznapokba. Levelei megjelenésüket követően Európa számos írójára, festőjére hatottak, kontinensünkön részben az ő hatására jöttek divatba a „keleties” dolgok. Leveleinek olvasói között volt Voltaire, Gibbon, Walpole és Richardson, beszámolóival a zsebében festette későbbi török tematikájú képeit Ingres. Európa korabeli öndefiniálásához a Montagu által leírt gondolatok tartalmára, az iszlám kultúráját szintetizáló Törökország „titkainak” megismerésére is szükség volt.

■ Életrajz

Kéri Katalin egyetemi tanár 1989-ben szerzett diplomát a Janus Pannonius Tudományegyetemen, történelem-orosz szakos általános- és középiskolai tanárként. 1993-ban doktorált történelemből, A történeti Baranya katolikus iskolái a dualizmus korában című értekezésével. 1994–1996 között elvégezte a JPTE Modernkori Történeti Tanszékének „Európa és a magyarság a 19–20. században” nevű doktori iskoláját, PhD értekezését 1997-ben védte meg a dualizmus kori magyar nők történetéről. 2004-ben habilitált neveléstudományból a Debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, 2016-ban pedig akadémiai doktori címet szerzett a neveléstudomány/neveléstörténet területén, Lánynevelés és női művelődés az újkori Magyarországon című értekezésével. 1989 óta folyamatosan a Pécsi Tudományegyetem (korábban JPTE) Neveléstudományi Intézetében dolgozik, 2004 óta vezeti a Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszékét, 2013–2018 között az Intézetet, 2012-től pedig az „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskolát, ahol 2007-től az Oktatástörténeti Program vezetője is. Nevelés- és művelődéstörténetet és más alaptárgyakat tanít pedagógia BA, neveléstudomány MA és osztatlan tanár szakos hallgatóknak és a neveléstudományi doktori képzésben résztvevőknek. 2010-től a PTE Tanár MA, majd 2013-tól az osztatlan tanár szak szakfelelőse. Mostanáig öt fő szerzett vezetésével PhD fokozatot, és hat hallgató téma- vagy társ-témavezetője jelenleg is. 2017 óta tagja az MTA Doktori Tanácsának, 2015 óta pedig választott közgyűlési képviselőként az MTA II. Osztályának. 2012-től tagja az MTA Pedagógiai Bizottságának, 1999-től az MTA Pedagógiai Bizottsága Neveléstörténeti Albizottságának, és 2006 óta vezeti az MTA PAB keretei között a Neveléstörténeti Munkabizottságot. 2010–2012 között tagja volt a MAB Pedagógiai-Pszichológiai Bizottságának és az OTKA Pedagógiai-Pszichológiai Zsűrijének, 2012–2018 között pedig a MAB Bölcsészettudományi Bizottságának. Több szerkesztőbizottságban, tanácsadó testületben dolgozik, és széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, spanyol, szlovákiai és francia egyetemeken volt már vendégtanár.

- **POLYÁK GÁBOR**, a Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék egyetemi docense

Nyüzsgő kávéház vagy zajos kocsmá? A közösségi média és a nyilvánosság

■ Rezümé

A közösségi média a magánéleti, az üzleti és a politikai kommunikáció megke-
rülhetetlen színterévé vált az elmúlt években. Ezzel minden korábbinál széle-
sebb tömegek számára vált lehetővé, hogy ne csak egy szűkkörű hallgatósághoz,
hanem egy nagyon széles, akár globális nyilvánossághoz juttassák el a mondan-
dójukat. A közösségi média hatékony eszköze a kapcsolattartásnak és a kapcsolatépítésnek, az ügyfelek és a vásárlók elérésének, sőt a politikai mozgósításnak is. Ennek azonban komoly ára van. A közösségi médiát működtető médiavállalatok, mint a Facebook, a Twitter, a Google, ismerik a felhasználók legféltettebb titkait is. Algoritmusaikkal egyre inkább olyan információs buborékokat hoznak létre, amelyek lehetetlenné teszik a más vélemények megismerését és megértését, az értelmes vitát. Felerősítik a gyűlölködő közléseket és a hamis információk terjedését. Az előadás arra keres választ, hogy a nyilvános kommunikáció minőségéért mennyiben tehető felelőssé a közösségi média, és milyen közpolitikai, jogi eszközök jelentek meg a felmerülő problémák orvoslására.

■ Életrajz

Polyák Gábor a PTE BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékének docense, jogász és kommunikációs szakember. Diplomáit a Pécsi Tudományegyetemen és a Bécsi Egyetemen szerezte, Pécsen szerzett doktori fokozatot és itt habilitált. Oktatási és kutatási területei a médiaszabályozás, a médiapolitika, valamint az információs társadalom jogi kihívásai. Dolgozott tudományos munkatársként a münsteri Westfälische-Wilhelms Universitätén, vendégoktatóként tanított Grazban és Kölnben. A Mérték Médielemező Műhely nevű civil szervezet vezetője. Szakmai vezetője „Az internetes forgalomirányító szolgáltatások szabályozási kérdései” című OTKA-kutatásnak és a „New skills for the next generation of journalists” című tananyagfejlesztési Erasmus-projektnek. A PTE Egyetem az aktív állampolgárokért nevű programjának egyik szervezője. Magyarul, németül és angolul publikál, legutóbbi könyvének címe „Medienpolitik in Osteuropa – Theoretischer Rahmen und mediale Praxis” (Berlin, 2018).

- **FEDELES TAMÁS**, a Középkori és a Koraiújkorai Történelmi Tanszék egyetemi docense

Magyarok Rómában Mátyás király korában

■ Rezümé

A Római Birodalom hét dombra épült központja az antik hagyományoknak köszönhetően a középkorban maga volt a *Város*, az *Urbs*; az antik latin szállóige szerint *Roma aeterna est* – Róma örök. Szent Péter és Szent Pál apostolok vértanúhalálának színhelye, a pápa székhelye kiemelt jelentőséggel bírt a kezdetektől a keresztények számára. A középkorban Európa szinte valamennyi országából, így természetesen a Magyar Királyság területéről is különböző korú, nemű, rendű és rangú emberek keltek útra a nyugati kereszténység központjába. Mindezt leginkább az erdélyi származású Lázói János római sírverse szemlélteti, amely szerint „Róma mindannyiunk közös hazája”. A reneszánsz Róma azonban nem pusztán a nyugati kereszténység, hanem egyúttal a tudományok és művészetek, valamint a korabeli politika egyik fontos centruma, egy valódi multikulturális nagyváros volt. Mindez pedig a Tevere-parti várost felkeresőkre is hatást gyakorolt, többen közülük ott telepedtek le. Előadásomban a Mátyás-kori magyarok római jelenlétét vizsgálom a következő területekre összpontosítva: a Szentszékhez delegált diplomaták, kúriai hivatalnokok, kérvényezőik, zarándokok, szentelendő klerikusok.

■ Életrajz

Fedeles Tamás (Dombóvár, 1974) a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskolán katolikus hittanári (1999), majd a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán történelemtanári (2000) oklevelet szerzett. Doktori tanulmányait a Szegedi Tudományegyetemen folytatta, ahol 2005-ben PhD-fokozatot szerzett. 2010-ben habilitált a PTE-n. 2004-től a PTE BTK Középkori és Koraiújkorai Történelmi Tanszékének munkatársa, jelenleg egyetemi docense. Kutatási területének fókuszában a késő középkori egyháztörténet áll, de emellett a város-, társadalom-, had- és művelődéstörténelmi témákkal is behatóan foglalkozik. Jelenleg a 14–16. századi magyar-szentszéki kapcsolatokat vizsgálja intenzíven, 2017-től az MTA–PPKE Fraknói Vilmos Római Történelmi Kutatócsoport tudományos főmunkatársaként. Összesen tíz könyvet jegyez szerzőként, illetőleg társszerzőként, több száz tudományos és ismeretterjesztő publikációja

látott napvilágot itthon és külföldön. 2010-ben alakult meg kezdeményezésére a PTE Egyháztörténeti Kutatóközpontja, amelynek kezdettől vezetője. Az egyetemi és a tudományos közélet aktív résztvevője. 2009 decemberétől a PTE BTK Tudományos Diákköri Tanács titkári, 2012 szeptemberétől pedig az elnöki feladatait látja el. 2014-től a Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területe Bizottsága II. Filozófia-, Történettudomány- és Néprajztudományok Szakbizottsága elnöki teendőit látja el immár a második akadémiai ciklusban. Eddigi oktatói-kutatói munkáját több alkalommal méltatták. 2007-ben Kristó Gyula-díjjal jutalmazta a Szegedi Tudományegyetem. Két alkalommal az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat (2008–2011, 2016–2019), egy ízben pedig a Magyary Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjat (2013–2014) nyerte el. 2009-ben a PTE Excellence publikációs díjat ítelték oda számára. 2010-ben a Professzorok Batthyány Köre Virág Benedek-díjjal jutalmazta Pécs középkori történetéről írt monográfiáját. A PTE Bölcsészettudományi Karán 2016-ban az Év Mentora díjban részesült. A tehetséggondozásban játszott kiemelkedő témavezetői és szervezői munkájáért az Országos Tudományos Diákköri Tanács Mestertanár elismerésben részesítette (2017).

**PTE BTK
KARI TUDOMÁNYOS
DIAKKÖR TANÁCS**